

איך נוצרה ההיכרות בין קרייסקי וסרטאווי - איך הביא לסיכון חייו וכיצד יצר הנרי קסינג'ר משבר בינלאומי סמוי נד

ד"ר סרטאווי ומר עות'מאן

היה בתקופה שבה עדיין נראתה אפשרות כזאת דימונית. כעבור כמה שניות שמעתי בטלפון את קולו של סרטאווי: "אבו-עמאר (ערפאת) מבקש להעביר לך ולחברייך את הוקרתו והערכתו למאמצים למען השלום". אמר. השעה לשיחה ישירה עדיין לא הגיעה. כשנסגשו בבתי-המלון של וינה, הייתי שואל על "דוקטור עות'מאן" - השם שהיה רשום בדרכון הדיפלומטי, שהונפק לסרטאווי על-ידי ממשלת תוניסיה. פקידה-הקבלה האוסטרית העניקו לשם ציביון גרמני: "הר דוקטור אוסמן".

להתמודד עם המוסיקה

פ עם אחת הביא, הקשר האוסטרי של סרטאווי למשבר, שבו חרדתי לחייו. היו רגעים שבהם קיללתי את יומי על כי עזרתי ליצירת היכרות זו. במהלך מאמציו הבלתי-נלאים לקדם את עניין השלום הישראלי-פלסטיני, החליט קרייסקי ליצור אירוע דרמאטי, שבו יוענק פרס של שלום במשותף לפלסטיני ולישראלי. בצד הפלסטיני נבחר, כמובן, סרטאווי. בצד הישראלי נבחר לובה אליאב, אף שבאותה תקופה כבר פרש מן המגעים הפעילים עם אש"ף, ביגלל תיסכולו מן האכזבות הרבות שנפלו בחלקו. ואצל קרייסקי, התמיכה במפלגות סוציאלי-דמוקרטיות היא עניין שבאר מונח. הוא בחר באליאב - ולא במתי פלד, למשל - מפני שלובה היה בעבר איש מפלגת-העבודה, וקרייסקי לא נואש מן המאמץ להחזירו לשם. כשהודעתי ללובה לראש שונה על הענקת הפרס במשותף לו לסרטאווי, התרגז תחילה על כי לא נועצו עימו, אך לאחר מכן הדבר דווקא נראה לו.

סרטאווי הודיע על העניין לעמיתיו בהנהגת פת"ח, והתשובה היתה: לאו. הצמרת סברה כי השעה אינה כשרה למעמד פומבי ודרמאטי, שבו יופיע איש אש"ף לצד ציוני ידוע. זה היה בשיא המתוחות, שבעיקבות השלום הישראלי-מזרחי.

סרטאווי התלבט וקיבל החלטה אופיינית: הוא הפר את ההוראה.

הוא הבין כי פריצת-הדרך של אש"ף באירופה חשובה יותר מכל שיקול טקטי חולף. הוא הרגיש במחויבות כלפי קרייסקי. ובעיקר: הוא ידע כי מאורע כזה יעזור לנו, בישראל, לחזק את תנועת-השלום, ובכך ראה עניין מכריע.

רק שניים-שלושה ידעו על לבטים אלה ועל סיבתם הנהגת פת"ח. יתכן כי סרטאווי לא סיפר על כך ללובה, כי בין השניים לא היתה, "כימיה". על כל פנים, קרייסקי, הנמכך את הטון של הטכס, המעמד נדחה, ולבסוף, בשלהי 1979, התקיים בחוג צנוע בילבד, שני החתנים נאמו. סרטאווי נאם, כמובן, נאום פלסטיני פטריוטי. לובה מצידו עשה דבר שהחמיר את מצבו של סרטאווי - שהיה חמור בלאו הכי - פי כמה. הוא דיבר בהרחבה ובהתלהבות על הציונות. היה זה שיר-הלל לתנועה שכל הפלסטינים רואים בה שם נרדף לגירוש ולדיכוי.

נרדף לגירוש ולדיכוי לי אילו הזכיר בדרך אגב את העובדה שהוא ציוני, אמר סרטאווי, "למרות שהדבר ידוע לכל, בלאו הכי כל המאמצים שלנו נועדים ליצור קשר עם תנועת השלום הציונית. אבל מדוע היה עליו להרחיב את הדיבור על כך ולספק תחמושת לכל אויבי השלום באש"ף?"

אחרי הטכס הגיעה לסרטאווי הוראה: להתייצב מייד לפני ראשי פת"ח בכיירות. כאותו הזמן הופיעו בעיתונות הערבית הודעות מטעם אישים שונים, שתבעו להעמידו לדין, וגם להוציאו להורג.

ערב נסיעתו דיברנו בטלפון. ההקלטה של שיחה זו נמצאת בידי. (מדי פעם הייתי מקליט שיחות עם חמאמי וסרטאווי, למען ההיסטוריה - בידיעתם, כמובן.) מופיע בו הקטע הבא:

"מתי תחזור לפאריס?"
"אם תחזור!" (הדגש על "אם").
בסוף השיחה הוסיף: "אולי תתקשר עם ידידנו, שיפעיל לחץ?" ידידנו היה, כמובן, קרייסקי. הוא הוסיף: "I am going to face the music!" ("אני הולך להתמודד עם המוסיקה") והכוונה: לשאת בתוצאות מעשיי."

כאשר לא שמענו ממנו במשך שבועיים, התחלתי לדאוג ברצינות. טלפנתי לקרייסקי וביקשתי שיבהיר למי שצריך שאם יאונה רע לסרטאווי, יחבל הדבר ביחסים המתפתחים בין אש"ף ומדינות-אירופה.

אחרי שבועיים צינצו הטלפון בביתנו. קודו העליון של סרטאווי אמר, "שלום עליכם", והתלוצץ עם רחל, אשתו. הוא חזר לפאריס וביקש שאבוא מייד.

מה קרה בכיירות? לא כלום. ערפאת הגן שוב על סרטאווי, כפי שעשה פעמים רבות. לקרייסקי הודיע ערפאת כי בעיותיו של סרטאווי לא נבעו מקבלתו את פרס-קרייסקי, אלא מפרשה אחרת, שאירעה ברוזמנית. ביוזמתו של קרייסקי נערכה באוסטריה פגישה סודית בין סרטאווי ומוצטאפא חליל, ראש ממשלת-מצרים. המתוחות בין אש"ף ומצרים היתה אז בשיאה, וקרייסקי רצה לשכך אותה.

למחרת היום עשו המצרים מעשה ניבזי למדי: אלא-האראם הקאהירי פירסם ידיעה על הפגישה הסודית. הוא שיבת את סרטאווי, הציג אותו כאדם נבון, בניגוד לערפאת. היתה זאת תקיעת פסין נבון.

תודות לערפאת, יצא בשלום מכל העניין. אבל נשאר לו טעם מר בפה. והפרשה הוכיחה שוב שהוא מהלך על קרח דק. המאבק למען השלום הוא העיסוק המסוכן ביותר במרחב השמי.

ביקור בבית-כנסת

פני כמה ימים טילפנה לי לאלי ויימוס, עיתונאית אמריקאית שהכירה את סרטאווי ואותי במהלך פעולתנו. גאלו עיצאם היה יכול לשמוע מה שקורה כאן, אמרה, הוא היה מתגלגל מצחוק!
היא התכוונה לתגובה האמריקאית על רצח סרטאווי. הנשיא רונלד רגן הספיד

קרייסקי בין ערפאת וסרטאווי
מיפגש באתר-נופש נידח

ל שבתי בביתו של ברונו קרייסקי, ברחוב אמברוסטר בווינה, ודיברנו על המצב במרחב שלנו. זה היה בסוף 1976. סיפרתי לו על אדם שהיכרתיי חודשיים לפני כן, ראש ממשלת אש"ף למגעים החשאיים עם המועצה הישראלית למען שלום ישראל-פלסטיני.

סרטאווי עשה עלי רושם עז מהרגע הראשון, והעברתי רושם זה לקאנצלר האוסטרי. הקאנצלר היה או שקוע במשימה שהוא הטיל על עצמו: לפתוח את שערי אירופה לפני הנשיא אנוור אל-סאדאת, להעניק לו אמינות, לגיטימציה ו"כשרות". כדי שיוכל לפעול למען השלום. איש עדיין לא חלם אז על המעשה ההיסטורי שעשה כעבור שנה, אך קרייסקי האמין שאם מנהיגי העולם המערבי יחזקו את ידיו, יעשה סאדאת מעשים גדולים. מאמצים אלה העלו על קרייסקי את זעמה של ממשלת-ישראל, בהנהגת יצחק רבין, מכיוון שסאדאת עדיין נחשב אז כאויב המדינה ("רוזן צמאידס", כפי שקרא לו מנחם בגין בכנסת).

פגישה בשלג

קרייסקי הוא אדם חכם, הוא כבר תפס שבלי שיתוף הפלסטינים שום שלום לא יצא. הוא הקשיב בעניין - אך בספקנות של פוליטיקאי מנוסה - לסיפורי על המתרחש מאחורי הקלעים באש"ף, על הקו המציאותי החדש המתגבש בצמרת של האירגון, ועל האיש החדש, הבלתי-ידוע, המסמל אותו. לאש"ף היתה אז עדיין תדמית מיפלצתית למדי באירופה.

"שמעניא, אכנרי, שיסע קרייסקי לפגוש את דבריי, הייתי רוצה להכיר את האיש הזה ולהתרשם כעצמי ממה שיש לו להגיד. לא הכרתי מעולם איש מאש"ף, ואולי הגיע הזמן לדבר עם מישהו מהם. אתה יכול לסדר את זה?"

טילפנתי מייד לסרטאווי בפאריס. הוא קפץ על המציאה. יחד עם מוכירתו המסורה של קרייסקי, מארגיש שמיט, קבענו את המועד והמקום: אתר-הנופש האוסטרי לה. לשם יצא הקאנצלר לבלות את חופשתו. מסרתי לסרטאווי טלפונת הוראות מפורטות איך להגיע למקום הנידח.

על מה שקרה באתה פגישה שמעתי רק מחיבורים. בין קרייסקי וסרטאווי קרה מה שקרה כמה חודשים לפני כן בין סרטאווי ובנינו: נוצר קשר חזק מן הרגע הראשון, ידידות שחרגה מתחום היחסים הפוליטיים הרגילים. הקאנצלר היהודי המפוכח, השופע חוכמת-חיים מדינית, מצא חן בעיני סרטאווי, וסרטאווי האמין, בעל העוז לפרוץ את כל המוסכמות, מצא חן בעיני קרייסקי. (אותו הדבר קרה לאחר מכן בין קרייסקי ומתי פלד, כאשר נפגשו באי-הנופש מאיורקה.)

היתה מיפגש זהה השפעה מרחיקת-לכת. קרייסקי נרתם לעניין השלום הישראלי-פלסטיני, וצורף לרשימת-הרצח של כנופיות אכזרי נידאל. הוא היה ראשי-הממשלה המערבי הראשון שקיבל את פני יאסר ערפאת, ושהעניק מעמד דיפלומטי של שגריר לנציג אש"ף. סרטאווי הפך ב"בית בווינה, ולמד קצת גרמנית.

מאז פגשתי אותו פעמים רבות בווינה, ופעם-פעמיים גם בביתו של קרייסקי. אחרי עלייתו של מנחם בגין לשלטון, סעדנו שלושתנו בערב בביתו של קרייסקי - שעליו אין שום שמירה. מילבד שוטר טוב-לב בורד בשער - ודיברנו על המצב החדש. (פעם טילפנתי לביתו של הקאנצלר מתליאביב, כדי לברר משהו. מר ערפאת נמצא איתי כאן בחדר.) אמר קרייסקי, "אני אשאל אותו אם הוא מוכן לשוחח איתך." זה